

Misbruik de wetenschap niet voor coronapolitiek

Cees Hamelink is emeritus hoogleraar communicatiewetenschap, Universiteit van Amsterdam.

ZEKERHEID

Het huidige beleid berust op adviezen van deskundigen. Maar deskundigen zijn geen wetenschappers.

Als wetenschapper is het voor mij natuurlijk verheugend te horen dat het overheidsbeleid inzake covid-19 de wetenschap ernstig neemt. En het stemt tot tevredenheid wanneer in persconferenties van de minister-president en andere autoriteiten wordt verwezen naar wetenschappelijke onderzoeken. Echter, als er niet meteen bij wordt gezegd door wie deze onderzoeken uitgevoerd werden en door wie kritisch beoordeeld, word ik als wetenschapper onrustig.

Vooraf omdat ik uit eigen ervaring weet dat overheden en wetenschappelijk onderzoek veelal geen gelukkige partners zijn. Veel van wat aan beleids-relevant wetenschappelijk onderzoek is geproduceerd, wordt wereldwijd vaak in bureauladen opgeborgen, tenzij de uitkomsten een al vastgestelde bestuurlijke koers ondersteunen.

Wetenschap en politieke beleidsvorming leven in andere werelden. De politiek zoekt snelle en eenduidige antwoorden. De wetenschap is beter in het stellen van vragen dan in het geven van antwoorden. In het geval van de covid-19-crisis is de wetenschap sprakeloos. Zij heeft niet alleen geen antwoorden op de geheimen van het virus maar ook niet op de vragen naar de economische, psycholo-

gische, pedagogische en culturele vraagstukken die nu optreden als gevolg van de maatregelen die de verspreiding zouden moeten tegengaan.

Bovendien is de wetenschap niet geschikt voor eenduidigheid. Zij leeft bij complexiteit en differentiatie. In de politiek is het een mooi streven om een consensus te bereiken. In de wetenschap boeken we vooruitgang juist omdat we het voortdurend met elkaar oneens zijn. De kern van wetenschap is dat elke theorie weerlegd kan worden. Het forum van de wetenschap is geen gezellige en gelijkgestemde vereniging.

De politiek wil graag zeker weten dat alle zwanen wit zijn, terwijl de wetenschap hardnekkig naar de zwarte zwaan blijft zoeken. Dat betekent dat terwijl de politieke beleidsvorming haast heeft, de wetenschap geduld

Die wetenschappelijke onderbouwing is er eenvoudig niet

nodig heeft. Wetenschap is een zaak van lange adem en van omgaan met veel onzekerheden. Hoe zit het dan met die vermelde wetenschappelijke onderbouwing van de getroffen maatregelen? Die is er dus eenvoudig niet.

Het huidige beleid is gebaseerd op de adviezen van deskundigen die wellicht academische graden of universitaire posities hebben, maar niet de wetenschap zijn. Hun meningen - hoe integer wellicht ook - zijn niet wetenschappelijk aan de onafhankelijke toetsing van kritische derden onderworpen. Deskundigen functioneren in een grijs gebied tussen wetenschap en politiek. Deskundigen kunnen weggelaten worden met onvolledige en onvolgende getoetste cijfers over onder

meer aantallen coronadoden en over besmettingsgevaar bij jonge kinderen. Zij kunnen zich zonder al teveel reputatieschade baseren op van het Londense Imperial College geleende modellen, zonder de vooronderstellingen van deze modellen kritisch te analyseren en zonder zich af te vragen waar de data van het Imperial College op gebaseerd zijn. Deskundigen liggen misschien niet wakker van een schatting van covid-19-slachtoffers in Engeland die binnen een maand daalde van 500 duizend naar 1.600, maar wetenschappers hebben daar wel slapeloze nachten van.

Het is goed naar deskundigen te luisteren maar ze tegelijkertijd niet te zien als vertegenwoordigers van wetenschappelijke kennis. Ze hebben vaak alleen maar beperkte specialistische kennis, die in het geval van covid-19 bovendien ontoereikend blijkt om het gedrag van het virus te doorgronden. Laat staan dat het voldoende solide is er iets over te voorspellen. Omdat covid-19 een grotere kwestie is dan slechts een virologisch-epidemiologisch probleem, zou een bont gezelschap van maatschappelijke deskundigen moeten meespreken over de ontworpen van de samenleving en een mogelijk herstel daarvan.

Het zou ook zinvol zijn - zonder daar al te veel wetenschappelijk gewicht aan toe te kennen - als deskundigen uit mijn vakgebied communicatie zouden meepraten. Zij kunnen iets zeggen over de bedroevende kwaliteit van de overheidsvoorlichting, zoals het verkeerde taalgebruik (het 'nieuwe normaal'), de paternalistische toon en het verontrustend gebrek aan psychologisch en sociologisch inzicht in het gedrag van individuen en groepen in de samenleving.

De bijdragen van deskundigen leveren misschien interessante inzichten en tv-beelden op. Laat de wetenschap er maar buiten. Die zoekt geldig door naar de zwarte zwaan.